

Опришко Наталя Олексіївна,
*кандидат філологічних наук, доцент,
заїдувач кафедри філології та лінгводидактики
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

**«ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА» (УКРАЇНСЬКА)
ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ:
ВІЗІЯ І СТРУКТУРА КУРСУ**

Сьогодні, на фоні повномасштабної війни росії проти України та викликаної нею економічної, культурної та освітньої кризи заохочення освітніх мігрантів до навчання у ЗВО України набуває особливої актуальності. З одного боку, це могло б бути вмотивовано суто економічними показниками: на фоні зниження платоспроможності українського населення оплачувати навчання у вищій школі, саме іноземні здобувачі освіти могли б зробити суттєвий внесок у фінансування українських університетів. Проте з іншого боку (і це, на нашу думку, набагато важливіше), таким чином Україна отримує змогу більш широкого культурного впливу на міжнародному рівні, у тому числі й для пояснення пересічним іноземним громадянам усіх історичних і політичних (чи й геополітичних) передумов подій, які нині розгортаються на території України на очах усього світу. Не є новиною те, що найбільша кількість освітніх мігрантів, які прагнуть навчатися у ЗВО України (зокрема Харкова та інших східних, центральних і південних міст, таких як Суми, Полтава, Запоріжжя, Дніпро, Одеса тощо) становлять вихідці з Далекого Сходу (Монголія, КНР) й арабських країн Близького Сходу, представники Центральної чи Західної Африки, рідше – Середньої Азії (Казахстан, Туркменістан, Узбекистан, Таджикистан), Південного Кавказу (Вірменія та Азербайджан), і більшість їх традиційно інкорпоровані в культурно-політичний простір ворожої нам країни. Саме ці молоді люди, отримавши освіту та знання в Україні, могли б стати рушієм проукраїнських змін у власних державах, але для цього потрібно знайти важелі впливу на них, у тому числі й з допомогою навчальних дисциплін, які студенти отримують вже на початковому етапі навчання (тобто під час року

вивчення української мови як іноземної ще до вступу в ЗВО на перший курс за програмою підготовки бакалавра).

Проте маємо визнати, що подібна проблема не нова. Задовго до повномасштабного вторгнення у лютому 2022 р. і навіть до анексії Криму та початку війни у 2014 р. чимало освітніх мігрантів із перерахованих країн вже прибували навчатися до наших закладів вищої освіти із абсолютно викривленим розумінням того, що є Україна на геополітичній арені, чому Схід, Центр і Південь її часто афіліюються із росією і чому насправді це абсолютно не так. То ж одним із викликів і суттєвих завдань викладачів-мовників, які починали працювати зі студентами-іноземцями на так званому «нульовому» курсі вже тоді була необхідність поступового та систематичного введення іноземців у справжній культурно-історичний контекст. На жаль, із постійним обмеженням і скороченням навчально-аудиторних годин ставало все важче вкласти такий широкий спектр завдань у курс мовної підготовки, безумовно, основний на цьому етапі навчання. Матеріал, що видавався максимально логічним, скажімо, в межах обов'язкового чи факультативного курсу «Лінгвокультурологія», вже не було змоги подати в базовому курсі мовної підготовки, проте саме гуманітаристика є тією платформою, яка б дозволила ввести іноземних слухачів у справжній історичний і культурний контекст України. Такої можливості на підготовчому відділенні став невеликий за обсягом предмет «Зарубіжна література» (українська) для студентів-іноземців, який викладається на факультеті підготовки іноземних громадян ХНАДУ вже понад півтора десятиліття. І хоча навчальною програмою й актуальним робочим планом вивчення даної дисципліни передбачено лише в групах гуманітарного спрямування (а це потенційні митці, філологи, перекладачі чи юристи), вона вже доволі суттєво ламає стереотипи освітніх мігрантів як у царині української історії, так і в контексті нашого сьогодення.

Нині навчання на підготовчому відділенні ФПГ ХНАДУ проходить за двома програмами: повною (передбачено 600 академічних годин лише на мовну підготовку, у тому числі 150 – на вивчення літератури) та скороченою (600

годин на вивчення усіх передбачених робочим планом дисциплін, у тому числі 60 годин на вивчення літератури). Навіть за таких мінімальних обсягів в умовах синхронного дистанційного навчання, повністю керованих викладачем, студенти отримують базові знання з теорії літератури (Розділ «Вступ до літератури»), української народної творчості (Розділ «Фольклор») та художньої літератури України різних періодів (Розділ «Художня література») разом із тим лінгвістичним, літературознавчим або й історичним коментарем, який може бути необхідним у тому чи іншому випадку.

Варто зауважити, що є дві найбільш важливі особливості презентації матеріалу для студентів підготовчого відділення. По-перше, його легкість для сприйняття (лексичні та синтаксичні одиниці мають бути дібрані відповідно до тих, якими студенти вже оволоділи у курсі мовної підготовки). Інакше вивчення літератури стане заважким для одних студентів (як-от вихідці з арабських чи африканських країн, традиційно більш схильні до вивчення різних мов) або непосильним для інших (наприклад, вихідців із Китаю, для яких вивчення мов завжди було великим викликом, або невмотивованим громадянам Центральної Азії, які вивчали у школах літературу країни агресора). По-друге, поєднання лексико-граматичних завдань на пояснення та/чи опрацювання таких важких тем української граматики як граматичний рід, прийменниково-відмінникова система, дієслова руху, доконаний/недоконаний вид дієслів, ступені порівняння прикметників і прислівників, функціонування дієприкметників і дієприслівників тощо. Важливими видами такої роботи є деклінація іменників, прикметників, займенників і числівників, дієвідмінювання, запам'ятовування лексико-граматичних конструкції («Що є (таке) що?», «Що є чим?», «Що є яким?» тощо на матеріалі лексики предмету: «Що таке епітет?», «Що є фольклором?», «Який твір є художнім?»). Навіть до переходу навчання в суто дистанційний формат для викладання курсу «Українська література» викладачами кафедри філології та лінгводидактики використовувалися численні технічні засоби демонстрації наочності: від проєктору light-pro у звичайній аудиторії до мультимедійних технологій

SMARTboard у спеціально пристосованих для інтерактивного навчання класах. Презентації для подання нового та закріплення вивченого матеріалу створювалися у програмному забезпеченні SMART-notebook або ppt(x) від MSWord (детальніше про це див: [1]). Проте зараз є можливість легко та просто інкорпорувати вже наявні методичні розробки, а також найновіші навчальні матеріали як в дистанційний курс з літератури, розроблений на навчальному сайті Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, так і додавати до наочності із допомогою різних інтернет-ресурсів (як, наприклад, віртуальні дошки). Цікавою та популярною формою наочності є екранізовані фрагменти творів української літератури різних авторів, хоча тут варто зауважити, що, по-перше, вони краще відповідають підготовленості студентів у другому навчальному семестрі, а по-друге, навіть при тому повинні супроводжуватися субтитрами і коментарями (в тому числі й іноземними мовами), а подібний матеріал не часто можна знайти у відкритому доступі.

Відтак можна зробити висновок, що викладання предмету «Зарубіжна література» (українська) для іноземців, які щойно долучилися до освітнього простору нашої держави (а швидше за все вперше і зіткнулися з її справжніми реаліями та культурою – і не дуже суттєво, чи сталося це знайомство особисто, чи відбулося дистанційно), є важливими важелем впливу на думку світу, зокрема країн так званого глобального Півдня, а тому варто розширювати й поглиблювати можливості його викладання, працювати над створенням дійсно якісних методичних матеріалів як для роботи в студентській аудиторії, так і для дистанційного навчання. Адже зовсім не обов'язково фізично відвідати нашу країну, щоб стати її прихильником і поціновувачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайна Л.С., Штиленко О.Л. Традиційні та інноваційні технології в навчанні мови іноземних студентів: співвідношення і застосування. *Міжнародний науково-методичний семінар «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»: матеріали семінару, м. Харків, 28 лютого-1 березня 2019 року.* Харків: ХНАДУ, 2019. С. 22-26.